

Τέχνες & γράμματα ΒΙΒΛΙΟ

Ο Αβελάρδος ήταν ο «πρώτος διανοούμενος της νεότερης ιστορίας» και η Ελοΐζα μία από τις πιο καλλιεργημένες γυναίκες του Μεσαίωνα. Την ιστορία τους ύμνησε ο Πετράρχης, ο Σατωβριάνδος, ο Νταϊ και πολλοί άλλοι.

Εραστές για μια νύχτα, ερωτευμένοι για πάντα

Η μοναδική ιστορία του Αβελάρδου και της Ελοΐζας

Του ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

Θεωρήθηκε από ιστορικούς σαν τον Ζακ Λε Γκοφ ο «πρώτος διανοούμενος της νεότερης ιστορίας», με καθοριστική επίδραση στη μεσαιωνική φιλοσοφική και θεολογική σκέψη. Εκείνη, πάλι, θεωρήθηκε μία από τις πιο καλλιεργημένες γυναίκες του Μεσαίωνα, ωστόσο, όπως γράφει ο ιστορικός Νίκος Καραπιθάκης, «όχι μπορούσε να έχει ξεχαστεί. Ο Μεσαίωνας δεν διαιωνίζει ιδιαίτερα τη μνήμη των γυναικών».

Αβελάρδος και Ελοΐζα, ένα από τα πλέον διάσημα, μοιραία ερωτικά ζευγάρια. Η ιστορία τους είναι αυτή:

Ο Αβελάρδος, γεννημένος το 1079 στη Γαλλία, ήταν στοχαστής που εισήγαγε τη λογική μελέτη της θεολογίας και τη φιλοσοφική προσέγγιση θεολογικών δογμάτων προκαλώντας την έντονη αντίδραση της Εκκλησίας που τον πολέμησε. Γεννημένος δασκάλος, ομορφος και επιρρεπής, θα διδάξει τη νεότερη του Ελοΐζα, ανήψια του Φουλμπερτού, προεβτέρου στην Παναγία των Παρισίων.

Θα ερωτευτούν παθιασμένα. Εκείνη δεν είναι μόνον όμορφη αλλά και ευφυής, μορφωμένη, ατίθαση και τολμηρή.

Θα μείνει έγκυος. Ο Αβελάρδος τη μεταφέρει σε ήσυχο μέρος για να γεννήσει τον γιο τους, τον Λοτφολάβο και σπεύδει να δεσμευτεί στον θεό της με γάμο αποκαθιστώντας έτσι την προσβολή που είχε προκαλέσει – αλλά με έναν όρο: να κρατήσει ο γάμος μυστικός για να μην αμαρτανωθεί η φήμη του. Ο θεός συμφωνεί.

Δεν συμφωνεί όμως η Ελοΐζα, η οποία, αντλώντας επιχειρήματα από τις Γραφές αλλά και από φιλοσόφους και Πατέρες της Εκκλησίας, θεωρεί τον γάμο σύμβαση για τους ασήμαντους. Κυρίως όμως προτιμά να μείνει μαζί του ανύμφευτη παρά σε γάμο υπό κρυψώνα. Ο Αβελάρδος, ωστόσο, επιβάλλει την αποχή του.

Ο γάμος γίνεται μυστικά, όμως ο θεός μιλάει πολύ, πράγμα που αναγκάζει τον Αβελάρδο να οδηγήσει την κοπέλα σε μοναστήρι κοντά στο Παρίσι για να την προστατέψει από την τοξικότητα της κοινωνίας. Εξοργισμένος ο θεός, πληρώνει μεμβράους να πάνε νύχτα στο δωμάτιο του Αβελάρδου και να

Μια συγκλονιστική ιστορία δεν είχε μεταφραστεί ποτέ έως τώρα στη γλώσσα μας.

Ο γοπητευτικός διανοούμενος, η βαθιά καλλιεργημένη καλλονή και οι συμβάσεις στις οποίες αρνήθηκαν να υποκύψουν.

των ευνοϊκώσεων. Η επιχείρησή στέφεται με επιτυχία.

Αβελάρδος και Ελοΐζα είναι πλέον σύντροφος, όχι εραστές. Μονάζουν, ανταλλάσσουν επιστολές και προβαίνουν σε απολογισμό των πεπραγμένων, σε μια προσπάθεια να βρουν την εσωτερική τους ισορροπία. Ο θρόνός τους έχει ήδη γεννηθεί.

Η ιστορία αυτή που ύμνησε ο Πετράρχης, ο Σατωβριάνδος ή ο Σαββαντίν Νταϊ, μεταξύ άλλων, δεν είχε μεταφραστεί ποτέ έως τώρα στη γλώσσα μας. Ο μεσαιωνολόγος Νίκος Καραπιθάκης μετέφερε για πρώτη φορά στα ελληνικά τα «Τέσσερα γράμματα έρωτα, μεταίωσης και λύτρωσης του 12ου αιώνα» υπό τον γενικό τίτλο «Ελοΐζα και Αβελάρδος». Το βιβλίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκι.

Μίλησαμε με τον κ. Καραπιθάκη γι' αυτή την εκπληκτική ιστορία και την περιπέτεια της έκδοσής της. Ιδού το απόσπασμα των απαντήσεών του:

• «Συνάντησα στον δρόμο τον Χάρη Βαφειανό, ο οποίος διακίνησε τη σειρά «Πολύτιμοι Λέθοι» στις εκδόσεις Πατάκι με δυσεύρετα λογοτεχνικά κείμενα και τον ενδιέφερε να κάνουμε κάτι με τις επιστολές του Αβελάρδου με την Ελοΐζα κι εγώ να

γράψω μία εισαγωγή. Επειδή είμαι λατρινιστής, αντιπρότεινα να κάνω και τη μετάφραση. Έτσι άρχισαν όλα».

• «Είναι μια ιστορία που ενώ ξεκινάει σαν μια μιανόλα ερωτική σχέση μεταξύ ενός δασκάλου και μιας μαθήτριάς, η Ελοΐζα ανατρέπει αυτό το στερεότυπο με τον χαρακτήρα και τον λόγο της. Στις δικές της επιστολές, όχι μόνο απαντάει φιλοσοφικά με επιχειρήματα και με αναφορές σε άλλα φιλοσοφικά κείμενα και πραγματείες πάνω στον έρωτα, αλλά το ζει. Ενώ ο Αβελάρδος δεσμεύεται να την παντρευτεί κρυφά για να αποκαταστήσει την τιμή της, εκείνη εναντιώνεται στον γάμο ως αόριστη δεσμευση για ανθρώπους που ζουν με το πνεύμα και τα πάθη τους, και για να μη δεσμευθεί έναν δημιουργικό άνδρα σαν τον Αβελάρδο στον ζυγό της οικογενειακής ζωής».

• «Σήμερα, η ιστορία αυτή προσεγγίζεται και ως υπόθεση του ΜεΤου: υπάρχουν σοβαρές μελέτες από καθηγητρες στον Κινταβέ, π.κ., που έλε και όλο αυτό που βλέπουμε εδώ είναι την εκμετάλλευση νεαρής κοπέλας από τον καθηγητή της. Κι όμως, η Ελοΐζα δεν ήταν διόλου θύμα και ήταν δε πολύ πιο μπροστά από την εποχή της».

• «Το αξιοπερίεργο, με τη ματιά τη σημερινή, είναι ότι ο Αβελάρδος ερμηνεύει τον ευνοϊκισμό του όχι ως εδωκλή ακρατηρίαση αλλά δίνει ένα δικό στον θεό. Βλέπει ότι η εκδικηση έχει μια λογική συνέπεια. Η εκδικηση έρχεται από τα γερμανικά ήθη και δικαιοσύνη την οικογένεια που αισθάνεται αδικημένη. Αυτός την πράξη την αρμομούνται, αναζητεί τη μετάνοια και στο τέλος συμφιλιώνεται με την ιδέα του ευνοϊκισμού άνδρα. Εξάλλου, είχε κι άλλα βάσανα τον πόλεμο που δεσύνει για τις φιλοσοφικές του θέσεις. Από την άλλη, τόσο ο Αβελάρδος όσο και η Ελοΐζα δεν μετανιώνουν για το ερωτικό πάθος που έζησαν. Συμφιλιώνονται με τη μοίρα τους και παραμένουν ο ένας κοντά στον άλλο. Εκείνη δεν θυσιάζει τον έρωτά της με αυτή την έννοια αλλά δεν τρελαίνεται κιόλας και αυτό είναι το ωραίο με αυτή την ιστορία. Διατηρεί κάτι το λιπρωτικό η ιδέα του ότι βγαίνουν από το σώμα μας παραμένουμε ερωτευμένοι διοχετεύοντας τον έρωτά μας σε ένα άλλο πεδίο που είναι ίσως και πιο ουσιαστικό».